



מדעי ההתנהגות - רמת יסוד – מסלול 8 שנות לימוד

שער שלישי: החברה/הקבוצה – 10 שעות הוראה

נושאי הלימוד של השער השלישי:

1- מהי קבוצה 2- גורמים המשפיעים על יחסים

בקבוצה.

פרק ראשון: מהי קבוצה – 3-4 שעות

מה תלמדו ביחידת לימוד זו?

פירוט	מושגים	נושא
מהי קבוצה? היווצרות קבוצה ראשונית: משפחה. הפונקציות של המשפחה כקבוצה ראשונית: מילוי צרכים חברתיים, כלכליים, רגשיים תנאים לקיום קבוצה: 1- המשכיות וקביעות, 2- זהות ייחודית לקבוצה, 3- פעילות המייחדת את הקבוצה, 4- אינטרסים משותפים.	קבוצה, קבוצה ראשונית (המשפחה) 3-4 שעות לימוד	מהי קבוצה
נורמה, שינוי נורמה. סטטוס, שינוי סטטוס. סטראוטיפ, סטיגמה.	גורמים המשפיעים על יחסים בקבוצה 6-7 שעות לימוד	

שער שלישי – החברה

✓ פרק 1 - מהי קבוצה?
✓ פרק 2 - גורמים המשפיעים על היחסים בקבוצה.

בסיום פרק זה הלומדים:

יכירו ויבינו את המושגים: קבוצה, קבוצה ראשונית
ידעו ליישם את המושגים בסיטואציות ואירועי חיים.
חומר עזר: מצגת לשני הפרקים: מהי קבוצה, יחסים בקבוצה – שער שני

פרק 1: מהי קבוצה?

סקירת הפרק:

הפרק עוסק בהכרת בקבוצה כמרכיב בסיסי בעולם החברתי.

היקף: 2 שעות לימוד.

מטרות כלליות:

- ✓ לארגן ללומד את עולם הידע הקשור לעולם החברתי ומרכיביו הבסיסיים.
- ✓ להעניק ללומד כלים לבחון קבוצות בחיי היום יום שלו.

מטרות אופרטיביות:

חובה:

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד ילמד על קבוצה כבסיס לעולם החברתי.
- ✓ הלומד ילמד מהם התנאים לקיומה של קבוצה, המבחינים בינה לבין אסופות אנשים אחרות.

מושגים

חובה:

קבוצה - שני אנשים או יותר המקיימים ביניהם יחסי גומלין (אינטראקציה) בתנאים מסוימים.

התנאים לקיום קבוצה-

- ✓ המשכיות וקביעות
 - ✓ זהות ייחודית לקבוצה
 - ✓ פעילות המייחדת את הקבוצה
 - ✓ אינטרסים משותפים
- אם לא מתקיימים ארבעת התנאים, בראייה סוציולוגית זו תהיה אסופת אנשים ולא קבוצה. כמו:
טור אנשים הממתינים לאוטובוס, תושבי עיר מסוימת ועוד...



שיעורים 1-2

הצעה לפעילות פתיחה - פעילות 1

לאילו קבוצות אני שייך?

קבוצת שייכות/ השתייכות = קבוצה שהפרט משתייך אליה.

מטרת הפעילות: בדיקה ומיפוי לאילו קבוצות כל אחד מהלומדים משתייך ואיזו קבוצה משמעותית עבורו.

פעילות אפשרית: שמש אסוציאציות – כל לומד ישרטט עיגול במרכז דף ריק ובו ירשום: **קבוצות השייכות שלי**

מהמרכז יעביר חיצים ליד כל חץ ירשום שם של קבוצה אליה הוא משתייך.
לדוגמה: משפחה, חברים אוהד קב' כדורגל ועוד.

קבוצות השייכות שלי

מה אנו יודעים על קבוצות השתייכות? ישנם 3 סוגים של השתייכות לקבוצות:

- **קבוצה שנולדתי אליה (משפחה)** קבוצת השתייכות מלידה - קבוצות לתוכן האדם נולד (למשל משפחה, מוצא);
- **קבוצה שחובתי להשתייך אליה (לדוגמה - כיתה)** קבוצת השתייכות שלא מבחירה - למשל השתייכות למסגרת חינוכית בשל חוק חינוך חובה, השתייכות למסגרת צבאית בשל חובת הגיוס לצה"ל, ועוד.
- **קבוצה שאני שייך אליה מתוך בחירה (קבוצת חברים)** קבוצת השתייכות מבחירה - למשל חברים, חוג מקצועי

הנחיות לפעילות:

- ציין/כתוב לפחות ארבע קבוצות אליהן אתה שייך.
- ליד כל קבוצה שציינת רשום האם זו: 1- קבוצה שנולדת לתוכה?
- 2 - קבוצה שאתה חייב להיות בה? 3- קבוצה שבחרת להיות בה?.
- בחר באחת מהקבוצות שרשמת וכתוב על דף ממו דבר אחד שהקבוצה תורמת לך

שיח ושיתוף במליאה : אילו קבוצות רשמו הלומדים? מה משותף, מה שונה?
איסוף דפי הממו ורישום על הלוח תשובות של: מה תורמת לך הקבוצה?
(דוגמאות אפשריות: אהבה, ביטחון, קבלת עזרה, דאגה, משפחתיות,)
שיח לסיכום:

- מה לדעתכם נותנת השתייכות לקבוצה לאדם? מבחינה רגשית, חברתית, קהילתית תרבותית.

לפניכם שתי הגדרות של קבוצה

- **קבוצה היא:** יחידה חברתית בת שלושה אנשים או יותר המקיימים ביניהם יחסי גומלין, יש ביניהם קשר/אינטראקציה, יש להם לפחות מטרה אחת משותפת, מערכת היחסים ביניהם ברורה, יש ביניהם תלות הדדית והם תופסים עצמם חלק מהקבוצה. משך הזמן ועוצמת הקשר משתנה מקבוצה לקבוצה.
- **קבוצה היא:** סוג ייחודי של התארגנות חברתית בעלת כמה תכונות אופייניות כמו: יחסי גומלין, מטרה משותפת וזהות קבוצתית.

להלן תנאים לקיום קבוצה:

- 1- המשכיות וקביעות,
- 2- זהות ייחודית לקבוצה,
- 3- פעילות המייחדת את הקבוצה,
- 4- אינטרסים משותפים.

- **פעילות 2 - בחר אחת מהקבוצות שרשמת ובדוק האם היא עומדת בתנאים**

לקיום קבוצה?

כולנו חיים בקבוצות. כל אחד ואחת מכם שייך לקבוצת האדם, מדינה, משפחה. כל אחד ואחת משתייכים לכמה וכמה קבוצות, מסוגים שונים, בגדלים שונים. ובדרגות השתייכות שונות.

המשפחה היא הקבוצה הראשונה שאנחנו שייכים אליה, ולכן היא המקום הראשון בו אנחנו חווים את החוויה של להיות חלק מקבוצה.
כאשר נולד תינוק ראשון לזוג, הוא הופך אותם לקבוצה. מרגע זה היצור האנושי עובר בין קבוצות שונות ובתוך קבוצות שונות במהלך חייו.

לפניכם מספר ציטוטים בנושא אדם וקבוצה.

קראו את הציטוטים ובחרו אחד שהכי "מדבר" ונוגע בכם

- "אף אדם איננו אי, כל אחד הוא חלק מיבשת חלק מן השלם" ג'והן דון
- "לא טוב היות האדם לבדו" מהמקורות בתנ"ך
- "צריך כפר כדאי לגדל ילד" משפט אפריקאי
- "אם אתה רוצה להגיע מהר, לך לבד; אם אתה רוצה להגיע רחוק, לך ביחד" פתגם אפריקאי
- "הכוח של הקבוצה הוא כל חבר בנפרד. הכוח של כל חבר הוא הקבוצה." – פיל ג'קסון

פעילות 3 - לאור הבחירה והתשובות ששמעתם, מה דעתם, האם אדם יכול

לחיות לבד?

שאלות לדיון במליאה



- מה גורם ליחידים להתארגן כקבוצה?
- מה היתרונות של קבוצה?
- מה האתגרים של קבוצה?



הרחבה - מדוע בני אדם חיים בקבוצות?

תופעת הקבוצתיות היא טבעית לנו, היא חלק מחיינו. היא כנראה התקיימה משחר ימי האנושות.

אבל למה בעצם אנחנו חיים בקבוצות? אם נשים לב למה שקורה בתרבות המערבית, אנחנו רוצים לחשוב על עצמנו כיחידים, ייחודיים ונפרדים, אנחנו שואפים להיות אינדיבידואליים בכל זאת מתקבצים יחדיו בכל כך הרבה אירועים חלקים מחיינו? האם זה אינסטינקט טבוע בנו? האם זה גן משותף לכל המין האנושי?

<https://www.hebpsy.net/articles.asp?id=519>

אנחנו לא היצור החי היחיד שחי בקבוצות. מרבית היונקים חיים כך, ויש גם בין סוגי החיות האחרים שחיים בקהילות. אבל הם מן הסתם לא ממש שואלים את עצמם למה הם עושים זאת. אבל אנחנו כן שואלים, אנחנו מנסים להבין את העולם

שלנו ולא ממש מסתפקים בתיוג של "האדם הוא חיה חברתית". אנחנו מנסים להסביר לעצמנו ולתת משמעות לתופעה חברתית זו של קבוצות.

הסבר ראשון

צורך/הנעה להיות עם אחרים - מניע מוטבע באדם

ההסבר הראשון הוא זה המייחס לאדם צורך או הנעה להיות עם אחרים, כחלק ממערך צרכים או הנעות בסיסיים.

אברהם מאסלו (1908-1970) פסיכולוג חברתי אמריקאי שחי במאה העשרים, הגה את מה שהוא כינה "היררכית צרכים", ובהיררכיה הזו של צרכים אנושיים הוא מיקם את הצורך בהשתייכות כצורך פסיכולוגי הקודם לכל צורך פסיכולוגי אחר. הוא מיקם אותו מיד לאחר הצרכים הפיזיים הבסיסיים, שהם צרכים פיזיולוגיים וצרכי ביטחון. מאסלו הגדיר צרכים פסיכולוגיים נוספים, אך הציב אותם בסולם שלו **אחרי** הצורך בהשתייכות מבחינת חשיבותם (הצורך בהערכה חברתית והצורך במימוש עצמי).

אלפרד אדלר (1870-1937), בן דורו של פרויד, הגדיר את מה שהוא כינה "זיקה חברתית", (social interest),

אלפרד אדלר היה רופא ופסיכולוג ב-1911 החל לפתח מודל להבנת האדם שבבסיסו הייתה ההנחה שהאדם חי בשדה חברתי. לפי המודל שלו העקרון הראשון להבנת האדם הוא עקרון **השייכות** האחרים – מטרותיות, בחירה, סובייקטיביות והוליום הוא האמין **שהאדם הוא קודם כל יצור חברתי השייך לחברה**, כשם שהחברה שייכת לו. הוא הגדיר אותו כבעל "זיקה חברתית". social interest "האדם (הבריא) לפי אדלר חותר לבסס את תחושת השייכות שלו. אדלר לא הסתפק רק בהגדרת הצורך להשתייך, אלא התייחס גם לאופן שבו הוא מתבטא "הריני חלק ממשוה יותר גדול ממני, לכן ככל שלסובב אותי יהיה טוב יותר כך ייטב גם לי". לפי הגדרתו, תחושת שייכות כזו תבוא לידי ביטוי ברצון לתרום, להועיל, לשתף פעולה, ללמוד.

הסבר שני – המשפחה ותפקידה

הקבוצה הראשונית אליה אנו נולדים היא המשפחה הממלאת פונקציות חשובות עבור החברה בכלל ועבור האנשים שבה בפרט.

משפחה היא מוסד חברתי חיוני המארגן בצורה היעילה ביותר את המשכיות החברה, את יחסי המין ואת תהליכי החיברות בצורה שתשמר את הסדר החברתי ההכרחי לקיומם של בני האדם.

המשפחה היא המוסד האידיאלי המאפשר לענות על הצרכים האנושיים הבסיסיים של הפרט, תפקידה כמתווכת בין האדם לחברה בתהליך החיברות הוא משמעותי ביותר ליציבות החברה.

הגדרה (הרחבה)

חברות או סוציאליזציה, הוא תהליך של התנסות חברתית ותרבותית מתמשכת, המקנה ליחיד דפוסים, כללים וערכי תרבות בחברה בה הוא חי.

תהליך החיברות הוא תהליך בסיסי ואף קריטי לעיצוב האישיות, ההתנהלות הרגשית ודפוסי המחשבה של היחיד בחברה.

תהליך החיברות מתחיל כבר בילדות, נמשך בגיל ההתבגרות, הבגרות, הזקנה וכך הלאה עד המוות. אין שלב בחיים בו תהליך החיברות נפסק והוא נחשב לתמידי.

חיברות - המשפחה היא סוכן חיברות ראשוני ומשמעותי עבור הפרט. המשפחה מעבירה לפרט ערכים ונורמות, שפה, תפקידים מגדריים, עמדות ועוד, ובכך תורמת לשמירה על הסדר החברתי

לתהליך החיברות יש מספר מטרות:

הנחלת התרבות מדור לדור – תהליך החיברות מאפשר העברה של נורמות, ערכים, אמונות, שפה וסמלים באמצעות סוכני החיברות. תפקיד זה של תהליך החיברות מסביר כיצד מאפיינים תרבותיים שומרים על ציביוןם במשך דורות. מנק' מבט של החברה: הנחלת התרבות לדור הבא מבטיחה המשכיות, יציבות וסדר חברתי. ההעברה התרבותית מתרחשת בקבוצות קטנות, הפרט לומד את השפה, הסמלים ומרכיבי תרבות אחרים, וכאשר הפרט מקבל על עצמו את התרבות הוא זוכה בתחושת שייכות, ביטחון והגנה.

מנק' מבט של היחיד: שיבוצו במבנה החברתי מקנה לו את זהותו, הוא לומד להיות חבר בחברה, כיצד לנהוג כבן, כאח, כשכן או כתלמיד. תהליך השיבוץ במבנה החברתי נמשך לאורך חייו של האדם. הוא נולד לתוך קבוצת שייכות כמו המעמד החברתי של משפחתו ומקום מגוריו.

פיקוח חברתי – תהליך החיברות גורם לכך שאנשים יפעלו על פי הנורמות והערכים החברתיים ולא יסטו מהם. סוכני החיברות מפעילים סנקציות שליליות כלפי מי שאינו מצית לנורמות.

מנקודת המבט של החברה: תהליך החיברות מבטיח קונפורמיות ושמירה על גבולותיה של החברה, יציבותה ועל הסדר החברתי בה.

<https://textologia.net/?p=25495>

תפקידי המשפחה כסוכן חברות

הצבה חברתית

המשפחה מביאה את הילד אל עולמה החברתי-תרבותי. הילד נולד להורים בעלי סטאטוס חברתי-כלכלי מסוים. באמצעות הוריו הוא לומד על שיוכו מבחינת גזע, לאום, עדה, דת ומעמד חברתי.

חברות מטרים

תהליך המכין את הפרט לתפקידו כבוגר בחברה, מכשיר את הילד למצבים חדשים וללמידה נוספת בעתיד. בחברה המסורתית מתחיל הילד בגיל מוקדם את התהליך תוך צפייה באביו, בהצטרפות אליו וברכישת מיזמנויות העבודה ממנו.

חברות למגדריות

חלוקת התפקידים במשפחת המוצא תשפיע על התפיסות המגדריות של חברה כמו על חלוקת התפקידים במשפחת ההקמה של ילדי המשפחה.

בחירת סוכני החברות

להורים השפעה ישירה על האחרים המשפיעים על הילד, כגון: בחירת מטפלת, גן חברים, ספרים וקביעת מקום המגורים. להורים גם השפעה עקיפה על בחירת סוכני החברות: הם מטביעים בילד עמדות שישפיעו על רכישה או דחייה של סוכני חברות אחרים.



מושגים ללמידה

קבוצה:

➤ **קבוצה היא:** יחידה חברתית בת שלושה אנשים או יותר המקיימים ביניהם יחסי גומלין, יש ביניהם קשר/אינטראקציה, יש להם לפחות מטרה אחת משותפת, מערכת היחסים ביניהם ברורה, יש ביניהם תלות הדדית והם תופסים עצמם חלק מהקבוצה. משך הזמן ועוצמת הקשר משתנה מקבוצה לקבוצה.

➤ **קבוצה היא:** סוג ייחודי של התארגנות חברתית בעלת כמה תכונות אופייניות כמו: יחסי גומלין, מטרה משותפת וזהות קבוצתית.

קבוצה ראשונית:

➤ **קבוצה שנוצרת אליה (משפחה) קבוצת השתייכות מלידה** - קבוצות לתוכן האדם נולד (למשל משפחה, מוצא);

קבוצת השתייכות:

➤ **קבוצת שייכות/השתייכות = קבוצות שהפרט משתייך אליהן.**

ישנם 3 סוגים של השתייכות לקבוצות:

➤ **קבוצה שנוצרת אליה (משפחה) קבוצת השתייכות מלידה** - קבוצות לתוכן האדם נולד (למשל משפחה, מוצא);

➤ **קבוצה שחובתי להשתייך אליה (לדוגמה - כיתה) קבוצת השתייכות שלא מבחירה** - למשל השתייכות למסגרת חינוכית בשל חוק חינוך חובה, השתייכות למסגרת צבאית בשל חובת הגיוס לצה"ל, ועוד.

➤ **קבוצה שאני שייך אליה מתוך בחירה (קבוצת חברים) קבוצת השתייכות מבחירה** - למשל חברים, חוג מקצועי

להלן תנאים לקיום קבוצה:

1. המשכיות וקביעות,
2. זהות ייחודית לקבוצה,
3. פעילות המייחדת את הקבוצה,
4. אינטרסים משותפים.



משימה 4

מושג והפירוש שלו – העבר קו בין המושג לפירוש שלו

פירוש	מושג
סוג ייחודי של התארגנות חברתית בעלת כמה תכונות אופייניות כמו: יחסי גומלין, מטרה משותפת וזהות קבוצתית.	דוגמה לקבוצה ראשונית
קבוצה שהפרט משתייך אליה אם מתוך בחירה ואם מתוך שנולד לתוכה או מתוך חובה חברתית או חוקה מסוימת	הגדרת קבוצה
משפחה	הגדרה לקבוצת השתייכות
בית ספר	דוגמה לקבוצה שלא אנחנו בחרנו להיות חלק ממנה

לפניך רשימה, סמן את אלה המהווים קבוצה על פי ההגדרות שלמדת

1. אנשים שעומדים בתחנת אוטובוס.
2. אנשים המשחקים כדורגל פעמיים בשבוע בליגה ב'.
3. אנשים הנמצאים בחוף הים.
4. אנשים העובדים יחד בחדר מיון בבית חולים.
5. אנשים המחכים לתורם במספרה.
6. תלמידים הנפגשים 3 פעמים בשבוע לתגבור במתמטיקה.
7. ארוחה ערב משפחתית.



לסיום הפרק הראשון של יחידת הלימוד **ענו על השאלות הבאות (השאלות לקוחות ממבחני מדעי ההתנהגות)**

1 - הקבוצה הראשונית של האדם היא:

- א. המשפחה שהקים – אשתו וילדיו
- ב. משפחת המוצא
- ג. עמיתיו לעבודה
- ד. המשפחה המורחבת

2 - הקבוצה הראשונית של האדם היא:

- א. אשתו וילדיו לאחר הנישואים
- ב. משפחת המוצא שלו
- ג. המשפחה המורחבת
- ד. חבריו הקרובים בעבודה

3 - קבוצת הכדורגל של היישוב זכתה באליפות הארץ. כעת מתכוננים השחקנים להתחרות ולנצח נבחרות ממדינות אחרות בגביע אירופה. **קבוצת הכדורגל נחשבת לקבוצה מסוג:**

- א. קבוצת התייחסות
- ב. קבוצה משימתית (מוכוונת מטרה)
- ג. קבוצה חברתית
- ד. קבוצה עדתית

4 - מאפייני הקבוצה

- א. מינימום שני אנשים.
- ב. בין החברים בקבוצה מתקיימת תקשורת.
- ג. לחברים בקבוצה יש מכנה משותף.
- ד. כל התשובות נכונות.

5 – מה אינו חלק מתנאים הכרחיים לקיום קבוצה

- א. המשכיות וקביעות.
- ב. הליכה משותפת לתיאטרון
- ג. פעילות המייחדת את הקבוצה.
- ד. אינטרסים משותפים.

6 – מי אינה קבוצה מהרשימה שלפניכם

- א. אנשים שמחכים בתחנה לאוטובוס
- ב. קבוצת כדור עף חופים המייצגת את ישראל
- ג. תלמידי כיתת מחוננים הלומדים יחד פעמיים בשבוע
- ד. אנשים המתאמנים מידי יום עם מאמן בשעה קבועה

נכון/לא נכון – סמן את התשובה הנכונה

- המשפחה מהווה קבוצה ראשונית בה לומד הילד לתפקד בקבוצה. נכון / לא נכון
- משפחה היא הקבוצה החברתית הכי בסיסית. נכון / לא נכון
- החברים בוועד ההורים של בית הספר, אשר פועלים יחד לאורך השנה כדי לשפר את הצמחייה בחצר בית הספר, נחשבים לקבוצה מוכוונת מטרה. נכון / לא נכון
- קבוצה חייבת להיות בעלת מרכיב של המשכיות. נכון / לא נכון

פרק שני - גורמים המשפיעים על יחסים בקבוצה

6 שעות לימוד

מה תלמדו ביחידת לימוד זו?

פירוט	מושגים	נושא
נורמה, שינוי נורמה. סטטוס, שינוי סטטוס. סטראוטיפ, סטיגמה. מערך סטטוסים.	גורמים המשפיעים על יחסים בקבוצה 6-7 שעות לימוד	החברה/הקבוצה

בסיום פרק זה הלומדים:

יכירו ויבינו את המושגים: נורמה, שינוי נורמה. סטטוס, שינוי סטטוס, סטראוטיפ, סטיגמה. ידעו ליישם את המושגים בסיטואציות ואירועי חיים.

חומר עזר: מצגת לשני הפרקים: מהי קבוצה, יחסים בקבוצה – שער שני

ומעשים שלנו (רווקה, נשואה, אם... ,חבר ועד, איש מן השורה לאחר התפטרות... סטודנט, בעל מקצוע....)

מערך סטטוסים -
האדם מתפקד בכמה מערכות חברתיות במקביל בחייו, בכל מערכת הוא נושא סטטוס מסוים ומתפקד בסטטוסים השונים במקביל. לדוגמה: אותו אדם יהיה **הורה** של ילדיו, **מפעיל מכונה** בעבודה, **שכן וחבר ועד בבניין** וכו'.....

קונפליקט סטטוסים -

לעתים ישנן דרישות המכוונות כלפי האדם מהסטטוסים השונים שלו והסותרות זו את זו. לדוגמה: אחות בחדר-מיון בבית החולים, שמגלה שאימה הגיעה לאשפוז, האם תתפקד כאחות או כבת של אמה ותשב לצדה לתמוך בה? אב בנקאי, שבסוף השנה נדרש לעבוד שעות נוספות בבנק. אשתו וילדיו לוחצים עליו להגיע הביתה מוקדם....

סטריאוטיפ -

שילוב בין תכונות אופי וסטטוס. יש תכונות שנוכל לצפות שיהיו אצל רוב האנשים בסטטוס מסוים. לדוגמה: טייס - חכם, פסיכולוג - סבלן, סוהר - קשוח, פוליטיקאי - ערמומי, דיילת - יפה..... הסטריאוטיפ גם הוא עוזר לנו בעולם כל כך עמוס במידע. הסטריאוטיפ עוזר בעיקר במצבים חברתיים לא מוכרים, כאשר לא ברור כיצד להתנהג כלפי אנשים לא מוכרים.

סטיגמה -

סוג של סטריאוטיפ היוצר אפלייה על קבוצה בתוך החברה. זהו למעשה סטריאוטיפ שלילי על אנשים המשתייכים לסטטוסים שונים. לדוגמה: כל הסטיגמות נגד העדות השונות, רומני גנב, פרסי קמצן וכו'... צבר חצוף, אנגלי קר רוח, פוליטיקאי מלוכלך, אסיר אלים ועוד....

מושגים	פעילות לימודית והערות דידקטיות
✓ נורמה ✓ שינויי נורמה ✓ סטטוס ✓ מערך סטטוסים ✓ שינויי סטטוס ✓ קונפליקט סטטוסים ✓ סטריאוטיפ ✓ סטיגמה	✓ יש לעבוד עם הלומדים על הקשר בין הערך שהוא מושג מופשט והנורמה הנובעת ממנו. כל חברה מושתתת על ערכים המשותפים לחברה ומהם נובעות הנורמות. לדוגמה: הנורמות הנובעות מערך הכבוד: כבד את אביך ואת אמך.... והדרת פני זקן...לקום בפני מבוגר ממך, לסייע לקשיש או חולה לחצות כביש, לפתוח לגברת את הדלת של המכונית ועוד ועוד.... כדאי לעסוק בחלק זה בקבוצות השונות בחברה הישראלית – חילוניים, דתיים, עדות שונות, יהודים – ערבים ולהבהיר שבכל קבוצה יש עוד הרבה תת-קבוצות. בהקשר זה אפשר לדון בסטריאוטיפים ובסטיגמות המודבקים לכל קבוצה. כיצד הדבר משפיע עלינו כשאנו באים בקשר עם אותה קבוצה. ✓ מומלץ להמשיך לנתח ולהדגים את המושגים על אותן קבוצות שהועלו בשיעור הקודם. ✓ אפשר ליצור טבלה על-פי שם הקבוצה והמושגים שנרצה לנתח. כל קבוצת עבודה בכיתה או לומדים בודדים ימלאו את המידע הרלוונטי מהמציאות בטבלה.

סטטוס -

מיקום האדם במסגרת החברתית. הסטטוס מסייע לנו לקבוע עמדת התייחסות כלפי אדם כלשהו ולעתים לפרש התנהגות חברתית. סטטוס יכול להשתנות עם הזמן באופן טבעי (תלמיד, חייל, אדם עובד..., עובד, מובטל..., רווק, נשוי, גרוש....) והוא יכול להשתנות בעקבות בחירות

שינויי סטטוסים -



מושגים ללמידה:

נורמה

נורמה (בעברית: נוהל, נוהג, מנהג, התנהגות מקובלת או תקנה)
נורמה היא אופן ההתנהגויות והמצופה מקבוצות ויחידים בחברה מסוימת, הנתפס כראוי, תקין ומקובל על פי הערכים של אותה התרבות.
נורמה אינה בהכרח חוק משפטי והיא תלויה הקשר בדומה למוסר. באופן זה הנורמה חברתית מבטאת הסכמה חלקית או מלאה, אשר יכולה לבוא לידי ביטוי באופן פורמלי או בלתי פורמלי.
הנורמה החברתית משמשת גורם חשוב בשימור הזהות החברתית של הקבוצה, וכן בתפקוד התקין של החברה.
לכל חברה יש הגדרות נורמה משלה בכל שטחי החיים, אשר נלמדות ומועברות בחינוך ובמורשת התרבותית. זהו חלק **מתהליך החיברות** של הפרט.
צורות התנהגות טקסיות כמו נישואין או אבל, הן דוגמה לנורמה חברתית.
נורמה חברתית היא מה שבני אדם סבורים או מקבלים **כהתנהגות ראויה בחברה.**
הנורמה החברתית קובעת את הציפיות של החברה מן הפרט להתנהגות מסוימת, בתור שכזו, היא משמשת **קנה מידה** לשיפוט התנהגותו של הפרט בחברה.
התנהגות נורמטיבית (שבהתאם לנורמה) נחשבת להתנהגות מקובלת או נורמאלית, ולכן להתנהגות רצויה.

נורמות תלויות הקשר ומקום. כלומר, התנהגות המקובלת ונורמטיבית בחברה אחת, אינה בהכרח מקובלת בחברה אחרת. ההבדלים בין הנורמות המאפיינות חברה אחת לנורמות של חברה אחרת, מהוות חלק מן ההבדלים הבין-תרבותיים ביניהן. למעשה, השונות הבין תרבותית של הנורמות החברתיות יכולה להיות גדולה מאוד, אפילו עד כדי כך שמה שנחשב נורמלי בחברה אחת נחשב לפתולוגי בחברה אחרת. בעולם המודרני אפשר למצוא נורמות חברתיות שונות באותו מרחב גאוגרפי, דבר היכול להוביל לאי הבנות רבות.

נורמות חברתיות

נורמות חברתיות הן ביטוי של ערכים של חברה מסוימת. ערכים נבדלים מנורמות בכך שהם מופשטים ומהווים תפיסה כללית, ואילו נורמות הן כללי התנהגות, הוראות ביצוע, קווי הנחיה ספציפיים לאנשים בסוגים שונים של מצבים. ערכיה של חברה חשובים, כי הם קובעים את תוכן של הנורמות. בחיי היומיום, הערך

מיתרגם להוראות ביצוע מדויקות. הנורמות קובעות מפורשות את סדר היחסים החברתיים. הנורמה נוצרת מתוך פעילות גומלין בין בני אדם, והיא תולדה של ערך מסוים.

הנורמות הן "עמוד השדרה", עמוד התווך, של החברה. הם הכללים המבחינים בין רצוי ולא רצוי, בין מקובל ללא מקובל בחברה מסוימת. הנורמות מגדירות מהי ההתנהגות שעליה יש "תג מחיר" מסוים ומהי ההתנהגות המותרת, המתאימה, שאין עליה "תג מחיר". המערכת הנורמטיבית משתנה מחברה לחברה והיא משקפת את התרבות, ואת העולם הערכי של הקבוצה החברתית המחזיקה בה.

בסוציולוגיה, נורמה מהווה עקרון חברתי, פורמלי או לא פורמלי, הקובע את ההתנהגויות ודרכי החשיבה הראויות והמקובלות, ואת אלה הפסולות בחברה מסוימת.

נורמה משקפת תבניות התנהגות המצופות בחברה מסוימת, מקבוצות ויחידים. נורמה היא אמונה משותפת מהו "נורמלי" בחברה. מי שאינו עוקב אחר הנורמות, נענש על ידי הפעלת סנקציות ותיוג שלילי.

נורמה עונה על 5 שאלות:

1. מה צריך לעשות? מי מצפה?
2. מי צריך לעשות? ממי מצפים?
3. באיזה נסיבות צריך לעשות? מה לעשות או לא לעשות?
4. מי מצפה לפעולה? באילו תנאים?
5. מה תהיינה התוצאות? הסנקציות כאשר מקיימים או לא מקיימים נורמה.

נורמות קבוצתיות

אלה כללי התנהגות המצופים מחברי הקבוצה, שיש עמן סנקציות על סטייה מהן. היווצרות נורמות קבוצתיות היא אחד מסימני ההיכר המובהקים להתגבשות קבוצה. הנורמות אינן סטטיות, אולם קצב השינוי שלהם איטי מאוד. לאחר גיבושן, ברורה לכל ההבחנה בין מה שנכון לעשות לבין מה שלא. בכך, הן יוצרות הרגלי התנהגות שניתן לחזות ולשלוט בהן.

מטרת הנורמות היא:

- לדאוג לשלום הקבוצה, ולסייע לה במילוי משימותיה.
- ללכד את הקבוצה באמצעות עיצוב צביון וזהות מיוחדים.
- ניסיון הקבוצה מלמד אותה אילו התנהגויות פועלות לטובתה וכדאי לטפחן ולבססן בנורמות מתאימות.

שיח במליאה הציגו דוגמאות לנורמות חברתיות שאתם מכירים.





נורמה חברתית - פירוט והרחבה

מהי נורמה חברתית? נורמה חברתית היא צורת התנהגות שמקובלת על ידי רבים בחברה מסוימת, זוהי התנהגות שנחשבת לראויה, ומי שמקיים אותה יקבל משוב חיובי מהסביבה החברתית, (כמו למשל לקום ולפנות מושב קדמי לקשישים באוטובוס) ואי קיומה של הנורמה יכול להוות עבירה על הכללים החברתיים (כמו למשל לירוק ברחוב), האנשים בחברה יראו זאת כפסול, ומי שעבר על הנורמה צפוי לקבל משוב שלילי מהסביבה החברתית. אי קיום הנורמה הוא לא בהכרח עבירה על חוקי המדינה, אולם נורמה יכולה להיות גם מעוגנת בחוק, כמו למשל לא לרצוח!

התהוותה של נורמה חברתית הוא תהליך מעניין בפני עצמו, נורמה יכולה להתפתח באופן רנדומלי, בעקבות צורך בסיסי שקיים בחברה האנושית (כמו למשל לא לרצוח) או שהיא יכולה להתהוות באופן יזום על ידי חלק מסוים מהאנשים בחברה, לצרכים מסוימים ושונים שישנם בחברה (כמו למשל הנורמה לקנות מוצרים ישראלים כי זה טוב כלכלה הישראלית).

בדרך כלל הנורמות החברתיות מוכתבות על ידי החברים בקהילה שנמצאים בראש הפירמידה, אלה שיש להם הכי הרבה השפעה על הקבוצה החברתית. הדרך שבה נאכפות הנורמות החברתיות הן על ידי סנקציות, בעיקר חברתיות אך אלה גם יכולות להיות אחרות, כמו למשל, העונש הכי קשה לאלה שלא מצייתים לנורמה החברתית, הוא נידוי מהקבוצה החברתית, נידוי זה ניזון על ידי השולטים בקבוצה החברתית, נידוי זה משמעו שהאדם שלא ציית לנורמה כבר לא יהיה שייך לקבוצה ויהיה מחוץ לה, דבר זה הוא בעצם "חרם" שעושים על חבר בקבוצה, סנקציה זאת היא קשה מאוד, והיא יכולה להוביל לנידוי מוחלט של חבר הקבוצה, והוא כבר לא יחזור להיות חבר בקבוצה, או להוביל לתיקון ההתנהגות של חבר הקבוצה, וחזרתו לחיק הקבוצה. מצד שני ציות לנורמה החברתית יכול להוביל למשוב חיובי של חברי הקבוצה, בדרך כלל שאותו יוזמים אלה שנמצאים בראש הקבוצה, ומשוב זה יכול לעודד את מי שמקבל את המשוב לשוב ולחזור על ההתנהגות שתואמת את הנורמה החברתית, כמו למשל חבר בקבוצה החברתית שנלחם נגד אויב, וזוכה למעמד של "גיבור" בקרב הקבוצה, זהו בעצם הערכה וכבוד לחבר קבוצה זה.



נורמה חברתית - המשך פירוט והרחבה

נורמה מהווה חוק לא כתוב של כלל התנהגות מסוים. כל נורמה נגזרת מערך כלשהו כאשר מכל ערך יכולות להיגזר כמה נורמות שונות. מערכת הנורמות מנציחה לאנשים ציפיות כיצד יש לנהוג במצבים שונים. כל נורמה היא יחסית למקום (בישראל יש נורמה של הושטת אצבע לעצירת טרמפ, בניגוד להושטת אצבע היא סימן למוות), כל נורמה היא יחסית לזמן (כיום הנורמה אומרת שמתחתנים בסביבות גיל 25-30, לפני 100 שנה הנורמה אמרה שצריך להתחתן כבר בגיל 15-20) כל נורמה היא יחסית למבצע (הנורמה מנציחה לבני אדם ללא מגבלות שיש לפתוח מהר את הדלת לאורחים, לעומת זאת, הנורמה הזו תתחשב באדם בעל מגבלות פיזיות, שיהיה לו קשה להגיע מהר לפתוח את הדלת) נורמה חברתית (מלטינית נורמה – שלטון, מדגם, מדד) הוא כלל התנהגות שנקבע בחברה המסדיר את היחסים בין אנשים, חיי חברה. סימני הנורמות חברתיות:

1. כללים מקובלים עבור בני החברה.
2. אין להם נמען ספציפי ופעולתם רציפה במשך כל הזמן.
3. מטרתה להסדיר יחסי הציבור.
4. נוצרים בהליך התפתחות ההיסטורית.
5. תוכנם תואם לסוג התרבות ולאופי החברתי.

נורמה מסוג Mores

נורמה המייצגת ערך מרכזי וחשוב בתרבות נתונה. לדוגמא: הנורמה של תרומת דם.

נורמה מסוג Folkways

נורמה המייצגת ערך שולי, משני ופחות חשוב בתרבות נתונה. הסנקציה לנורמה זו תהיה פחות חריפה מלנורמה מסוג Mores. דוגמא: הנורמה של לירוק כשרואים חתול שחור (הנורמה לא חלה על כולם).

קונפליקט ערכים: מצב שבו אדם נאלץ לבחור בין שתי אפשרויות להתנהגות, כשכל אפשרות מודרכת ע"י ערך אחר. כל אפשרות שבה יבחר תביא לפגיעה באחד הערכים.

מנהגים

נורמות הזכות למעמד חשוב בחברה מסוימת, נקראות **מנהגים** הפרה של המנהגים תגרור סנקציות אשר יכולות להיאכף על ידי חוק.

- לנורמות חברתיות לא חייב להיות צידוק או מקור רציונלי.
- עם הזמן נורמות יכולות להשתנות ולאבד את משמעותן המקורית.
- נורמות תלויות בהקשר ומקום.

יש לפחות שתי סיבות ליציבותן של נורמות:

האחת, אנשים עוברים תהליך של סוציאליזציה, חינוך לנורמות, ורוב האנשים לא יתנגדו להן עקב תהליך זה.

השנייה, גם אם אינדיבידואלים לא ירצו למלא אחר נורמות מקובלות, הם עדיין יעשו זאת כי זה תואם את האינטרס שלהם, או עקב חשש מעונש.

הנורמות, ובהתאם להן מנגנוני האכיפה, מתחלקים לשתי קבוצות עיקריות:
נורמות פורמליות ומנגנונים פורמליים, ונורמות לא פורמליות ומנגנונים לא פורמליים.

1- נורמות פורמליות הן אלו שמתקבלות כחוקים, תקנות או החלטות של גוף מוסדי מחייב

2- נורמות לא פורמליות הן הסכמות חברתיות שאינן ממסדיות.

סנקציות

א. פירוש המילה סנקציה

אשור על ידי מוסד עליון, מתן תקף על ידי רשות מסמכת: השר נתן את הסנקציה לצו החדש.

ב. בחוק

פעלת ענש לצד המפר התחייבות או תנאי ההסכם וכדומה: מועצת הבטחון של ארגון האמות המאחדות מסמכת להטיל סנקציות על מדינה המפרה את החלטותיה.

סנקציות חיוביות ושליליות

סנקציות הן תגובות החברה להתנהגות של אורגניזם.

הסנקציות נחלקות ל-2 חלקים:

סנקציות חיוביות

תגובה נעימה של החברה להתנהגות האורגניזם המבצע את הנורמות.

הסנקציה החיובית יכולה להתבטא דרך מילים חמות, חיבוק, מתנה וכו'.

סנקציות שליליות

עונש" שנותנת החברה לאדם שפעל בניגוד לנורמות המצופות ממנו.
הסנקציה השלילית יכולה להתבטא דרך מילים קשות, קללות, אכזבה וכו'.

סנקציות פורמליות ובלתי פורמליות

את הסנקציות (החיוביות והשליליות) ניתן לפצל ל:

סנקציות פורמליות

תגובות המעוגנות בחוק, בתקנון או במסמך רשמי.

סנקציות בלתי - פורמליות

תגובות שאינן מעוגנות בחוק, בתקנון או במסמך רשמי.
סנקציה יכולה להיות חיובית פורמלית (למשל פרס כספי), חיובית בלתי -
פורמלית (למשך חיוך), שלילית פורמלית (למשל קנס), ושלילית בלתי -
פורמלית (למשל שריקות בוז).

תפקודן חברתי של הנורמות – האם יש לנורמות מנגנוני אכיפה?

לאור גילויים רבים של התנהגות לא נורמטיבית. לדוגמה: רבים אינם מפנים מקום
ישיבה לקשישים, אינם מכבדים את הוריהם, מתלבשים בניגוד לאופנה, מפירים
חוקי תעבורה, מתחמקים מתשלום מס וכד'.
קיימים מנגנוני אכיפה, כגון – דעת קהל, לחץ חברתי, רכילות, יראת האל, משמעת
פנימית, חקיקה אזרחית, בית משפט ומשטרה; ואמצעי ענישה, כמו – חרם חברתי,
הוצאת שם רע, קנס כספי ובית כלא.

הנורמות, ובהתאם להן מנגנוני האכיפה, מתחלקים לשתי קבוצות עיקריות:

**נורמות פורמאליות ומנגנונים פורמאליים, ונורמות לא פורמאליות ומנגנונים לא
פורמאליים.**

נורמות פורמאליות הן אלו שמתקבלות כחוקים, תקנות או החלטות של גוף מוסדי
מחייב; מנגנוני אכיפה פורמאליים הם חוקים אזרחיים, בתי משפט, משטרה, בתי
כלא;

נורמות לא פורמאליות הן הסכמות חברתיות שאינן ממסדיות.
מנגנוני אכיפה לא פורמאליים הם דעת קהל, לחץ חברתי, יראת האל.



פעילות 1

לפניכם טבלה שמנו האם אכיפת הנורמה היא פורמלית או לא פורמלית

נורמה חברתית	אכיפה פורמלית	אכיפה לא פורמלית
שריקות בוז במשחקי כדורגל		
קבלת דו"ח על נסיעה מהירה		
חרם על תלמיד ברשת חברתית		
קבלת קנס על אי תשלום מיסים		
קבלת פרס כספי על מציאת והחזרת אבדה יקרה למשטרה		
תפיסת אדם על גניבת ציוד יקר וענישתו		
נזיפה לצעיר שלא קם ממקומו באוטובוס כדי לתת לזקן לשבת .		

שיח במליאה - הציגו דוגמאות נוספות לנורמות פורמליות, ולנורמות לא פורמליות



דוגמאות לנורמות חברתיות	מהות של הנורמה	סוג הנורמה
חגים, ימי ציון, מפגשים קבועים.	דפוסי פעולה המוניים שאושרו על ידי החברה כתוצאה מחזרה הנשנית שלהם. או שהם עוברו בירושה.	מנהגים ומסורת, טקסים פולחניים.
פעל כלפי אחרים כפי שהיית רוצה שיפעלו כלפיך.	כללי התנהגות המבטאים רעיונות של אנשים לגבי טוב או רע. ציות לכללים מוסריים מובטח על ידי סמכות של התודעה הקולקטיבית.	נורמות מוסריות (לפעמים נקראות גם נורמות אתיות).
כולם מחויבים לשלם מיסים שנקבעו כחוק.	נורמות משפטיות באות לידי ביטוי בהכרח בצורה הרשמית – בחוקים או פעולות משפטיות נורמטיביות אחרות.	תקנות ונורמות משפטיות.
חוק חג המצות, חוק איסור גידול חזיר.	כללי התנהגות שנוסחו בטקסטים של ספרי קודש או נקבעו על ידי ארגונים דתיים.	נורמות דתיות.
האם מפעיל את כוחו באופן ישיר, כמו גם באמצעות הרשויות של המדינה וגופי הממשל.	כללי התנהגות השולטים בפעילות פוליטית, ביחסים בין האזרח למדינה, בין קבוצות חברתיות שונות.	נורמות פוליטיות.
מערכת הפרופורציות האידיאליות של גוף האדם, שפותחה על ידי הפסל היווני הקדום פוליקלטוס, שהפכה לנורמה בעידן העת העתיקה.	הם מחזקים את הרעיון "יפה או פחות יפה" לא רק ביצירה האמנותית, אלא גם בהתנהגות של האנשים בחיי היומיום.	נורמות אסתטיות.



ערכים

ערכים הם אמות מידה אידיאליות המבוססים על השקפות עולם ביחס לשאלות של צדק, מוסר, אמת, אסתטיקה וסוגיות נוספות. הערכים החברתיים קובעים מה נכון וראוי בחברה מסוימת.

ערך הוא עיקרון כללי הקובע מה טוב ומה רע, מכאן נובע מה מותר ומה אסור, מה ראוי ומה פסול. לכל אדם ולכל חברה יש ערכים שבהם הם מאמינים. אדם הדבק בערכים בהם הוא מאמין ורואה בהם מטרה עליונה/תכלית, עשוי לחוות תחושות של משמעות, סיפוק ואושר.

ערך מול אידיאל ונורמה

לא בכל מקרה מוצמד ערך לאידיאל, משום שאידיאל הוא על-ערכי והוא אשר מכתיב את הערכים. לדוגמה: האידיאל "האדם המושלם" עשוי להתבטא בערך "ואהבת לרעך כמוך", האידיאל הסוציולוגי עשוי להתבטא בערך שוויון, וכולי. הערך מכתיב את מטרות העל, ואלו מכתיבות את הנורמות, שהן כללי התנהגות מחייבים. ערך נחשב על-זמני ונצחי, והוא מהווה את היסוד עליו מושתתת החברה. לעומתו, נורמות יכולות להשתנות, והן משתנות מחברה לחברה, ומתקופה לתקופה. הערך מכתיב לנו מה רצוי ומה לא רצוי בחברה, כלומר אילו התנהגויות רצויות ואילו לא.

כיצד הופכים וכותבים נורמות לערך ?

לדוגמה: ערך קדושת חיי אדם, הכוונה הכללית היא שיש לשמור על חיי האדם. הנורמות אומרות מה לעשות או לא לעשות כדי לקיים את הערך הזה. אז נורמות שיכולות להיות הן: מתן חיסונים נגד מחלות, חוקים משפטיים נגד ניסיונות של פגיעה בחיי אדם כולל בתי משפט, עונשים וכלא.



פעילות 2

הציגו דוגמא לערך, ואילו נורמות נכתבו ונוצרו כדי לקיים את אותו הערך?

מה בין נורמה



לחוק

פעילות 3- הפעילות לקוחה מתוך : מערכים - מנהל חברה ונוער

מטרות:

המשתתפים יבהירו לעצמם את ההבדלים בין "נורמה" ל"חוק".
נורמה היא צורת התנהגות מקובלת בחברה מסוימת, ולפעמים גם אמונה או ערך מקובלים.

חוק הוא כלל כתוב הקובע איך חייבים להתנהג, וקובע גם עונש למי שמפר את החוק. ייתכנו מקרים שבהם הנורמה והחוק סותרים זה את זה. לדוגמא:
בית-הספר יש חוק שאוסר להעתיק בבחינות, אבל ידוע שבמציאות חלק מן התלמידים בכל זאת מעתיקים. אם כן, הנורמה של חברות תלמידים רבות קובעת שמותר להעתיק בבחינות, בעוד שחוק בית-הספר קובע שאסור להעתיק.

מטרת הפעולה שלפניך היא להבהיר מהו ההבדל בין חוק לנורמה.
לפני הפעילות הסבירו ללומדים מהו ההבדל בין נורמה לחוק. כדאי להדגים את ההבדל על-ידי כך שתקריא בקול את אחד המשפטים מתוך רשימת המשפטים שבפעולה הראשונה ותחליטו יחדיו אם הוא מתאים לנורמה או לחוק.

הצעת פעולה: חוק או נורמה?

רשימת המשפטים: (ניתן להשתמש בכולם או בחלקם ניתן להוסיף משפטים משלך).

- לא לצעוק במקום ציבורי
- לא להעתיק בבחינות.
- לא להחנות מכוניות במרכז הכביש.
- לנקות את מכוניתך מפעם לפעם.
- לא לחצות במעבר חצייה כאשר רמזור הולכי-רגל אדום, גם אם אין כל מכונית מתקרבת.
- לעשן רק במקומות שמותר
- לא לנסוע ברוורס (אחורה) בדרך בין עירונית.
- לדפוק על הדלת לפני שנכנסים לבית של מישהו אחר.
- לא להסתובב עם בגד ים ברחוב

- לא לזרוק אשפה ברחוב (לזרוק לפח)

- לזרוק אבנים על אנשים ברחוב

מהלך הפעולה: חלק את הלומדים ל- 3 קבוצות

קבוצה א' תייצג "נורמה"

קבוצה ב' תייצג "חוק"

קבוצה ג' תייצג "לא חוק"

כל קבוצה קוראת את המשפטים ומחליטה אילו משפטים מתאימים ל מה שנקבע

עבורה: נורמה, חוק, לא חוק

במליאה

כל קבוצה תציג את המשפטים המתאימים לה. ואם יותר מקבוצה רשמו את המשפט

נקיים שיח ודיון לאן המשפט מתאים

פעילות 4

אתם מתבקשים לעשות תרגיל "אבחוני" לגבי משפחתו שלו. כל אחד מכם יהיה

צופה, בלש מתבונן במשפחתו.

התבוננו בנורמות הנהוגות בביתכם, במשפחתכם בחרו שני פרמטרים

- נורמות דיבור.
- נורמות של עזרה ושותפות בבית.
- נורמות של יחס למבוגרים בתוך המשפחה.
- נורמות הנוגעות לאיפוק ושליטה עצמית בנוגע לאנשים אחרים.
- נורמות של מפגשים וארוחות משפחתיות.



שתפו, אילו דברים משותפים מצאתם? אילו דברים שונים מצאתם?

פעילות 5

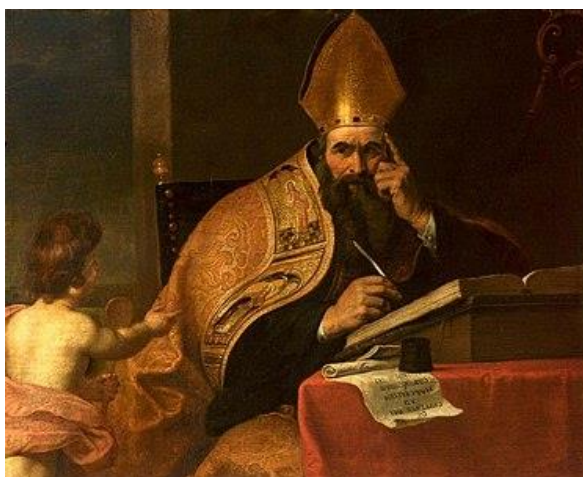


"ברומא התנהג כרומאי" – נורמות חברתיות

שאלה: מה לפי דעתכם פירוש הביטוי?

ברומא התנהג כרומאי - פתגם המיוחס לפילוסוף והתאולוג הנוצרי אוגוסטינוס. משמעות הביטוי היא כי רצוי ללמוד מהן ההתנהגויות והמנהגים המוסכמות במקום בו אתה מבקר. אל תתבלט במקום זר. התנהג כאנשי המקום כדי לא לעורר בהם כעס. כוונת הביטוי היא שהנימוס מחייב אדם המגיע למקום חדש, לשים לב להתנהג על פי מנהג המקום – גם כשהדברים זרים או לא מובנים לו. מקור הפתגם: סנט מוניקה ובנה, סנט אוגוסטין, גילו כי מנהג רומא הוא שיש לצום ביום שבת, שם תכננו לבקר. אך הם לא היו רגילים לכך בעיר מגורם במילאנו. כשהתייעצו עם סנט אמברוז אמר: "כשאני כאן (במילאנו) אני לא צם בשבת, כשאני ברומא אני צם בשבת." תשובה זו הביאה לאמירה "כאשר אתה ברומא, עשה כפי שעושים הרומאים"

מקבילות לפתגם: בצרפתית: "כשנמצאים בין זאבים צריך ליילל", ובסוואהילית: "כשאתה מסתובב בין אנשים שתומי עין, עצום עין אחת"



שיח במליאה: מה אתם חושבים על הביטוי? האם הוא נכון? הציגו דוגמאות מניסיונכם לנכונות הביטוי.

שינוי נורמה

נורמות יכולות להשתנות, והן משתנות מחברה לחברה, ומתקופה לתקופה. הערך מכתוב לנו מה רצוי ומה לא רצוי בחברה, כלומר אילו התנהגויות רצויות ואילו לא. נורמות משתנות בהתאם לגילו, תפקידו של האדם. שינויי נורמות בתוך המשפחה .

קצב שינוי ערכי הנורמה בחיים המודרניים הוא גבוה במיוחד



שיח במליאה: הציגו דוגמאות מניסיונכם לשינוי נורמות



שאלות ממבחנים בנושא: נורמות

ענו על השאלות הבאות (הלקוחות ממבחני ארגון ומנהל)

הקיפו את התשובה הנכונה

1. הנורמה בקבוצה :

- א. נשארת קבועה כל עוד הקבוצה ממשיכה לתפקד כקבוצה.
- ב. יכולה להשתנות עם השנים.
- ג. נקבעת בכל פעם מחדש על ידי המצטרפים החדשים לקבוצה.
- ד. אינה מחייבת חברי קבוצה ותיקים.

2. נורמות קבועות בקבוצת עבודה הן:

- א. תוספת שכר לעובדים מצטיינים
- ב. פקידות קבלה בבית מלון
- ג. קנסות על עבירות תנועה
- ד. הוראות שמסבירות איך צריך להתנהל בקבוצת עבודה

3. קבוצה היא:

- א. לפחות שני אנשים שיש להם מטרה משותפת
- ב. אנשים שאינם מכירים זה את זה וצועדים ברחוב
- ג. מספר אנשים שנפגשו במקרה בתור לאוטובוס
- ד. ילדים קטנים במגרש משחקים

4. כדי להשתלב בקבוצת עבודה העובד צריך:

- א. שכולם יהיו חברים טובים שלו
- ב. לגור קרוב למקום העבודה
- ג. להכיר היטב את הנורמות בקבוצה
- ד. להתיידד עם סגן המנהל.

5. הנורמות בקבוצה :

- א. יוצרות הרגלי התנהגות
- ב. יכולות להשתנות
- ג. מונעות התמודדויות וריבים בקבוצה
- ד. כל התשובות נכונות

6. נורמות קבועות בקבוצת עבודה הן:

- א. תוספת שכר לעובדים מצטיינים
- ב. פקידות קבלה בבית מלון
- ג. קנסות על עבירות תנועה
- ד. הוראות שמסבירות איך צריך להתנהל בקבוצת עבודה

7. הנורמות בקבוצה:

- א. יוצרות הרגלי התנהגות
- ב. יכולות להשתנות
- ג. מונעות התמודדויות וריבים בקבוצה
- ד. כל התשובות נכונות

8. נורמות:

- א. אינן משתנות עם השנים
- ב. נאכפות בצורה שווה על כל חברי הקבוצה
- ג. קובעות רק את מה שאסור
- ד. הן כללי התנהגות המצופים מחברי הקבוצה

9. הנורמות בקבוצה:

- א. קבועות ולא משתנות כלל.
- ב. יכולות להשתנות עם השנים.
- ג. לא מחייבות עובדים חברי קבוצה וותיקים.
- ד. נאכפות באופן שווה על כל חברי הקבוצה.

10. נורמות בקבוצה:

- א. קובעות מה מותר, אך לא קובעות מה אסור.
- ב. אינן משפיעות על רמת התפוקה של הקבוצה.
- ג. נשמרות בסודיות.
- ד. יוצרות הרגלי התנהגות.

שאלות נכון / לא נכון

1. החברות בקבוצת עבודה מקנה לעובד תחושת שייכות וזהות. נכון / לא נכון
2. הנורמות בקבוצת העבודה נקבעות על ידי העובדים. נכון / לא נכון
3. קבוצה היא שני אנשים לפחות שיש להם מטרה משותפת. נכון / לא נכון
4. מספר אנשים שמחכים לאוטובוס נחשבים לקבוצה. נכון / לא נכון
5. הנורמות בקבוצה נשמרות בסודיות. נכון / לא נכון
6. הנורמות בקבוצת העבודה נקבעות על ידי ההנהלה. נכון / לא נכון
7. כאשר אין נורמות קבועות בארגון, העבודה משובשת. נכון / לא נכון
8. נורמות של קבוצה יכולות להשתנות. נכון / לא נכון
9. הכרת הנורמות הארגוניות הכרחית על מנת לתפקד נכון בארגון. נכון / לא נכון
10. הנורמות בקבוצה קובעות מה אסור, אך לא קובעות מה מותר. נכון / לא נכון

הסבר את הטענה המוצגת במשפט

1. הנורמות בקבוצה יכולות להשתנות. הסבר
2. קבוצת עבודה חייבת להתנהל לפי נורמות קבועות. הסבר
3. כדי להשתלב בעבודה חדשה צריך ללמוד נורמות חדשות. הסבר
4. הנורמות בקבוצה מתפתחות בהדרגה ומשתנות עם השנים.
5. חשוב לעובד ללמוד את נורמות הארגון. הסבר



מושגים ללמידה: סטטוס/מיצב

סטטוס חברתי / בעברית: מיצב חברתי הוא מיקומו של האדם במבנה החברתי בהקשרים שונים.

סטטוס / מיצב פירושו מעמד חברתי של הפרט כפי שנתפס ע"י הכלל. הסטטוס הוא כינוי למיקום החברתי של הפרט במערכת חברתית כמו: מוסד, משפחה, קהילה וכד'. לכל סטטוס יש הגדרות של תפקידים, זכויות, חובות וציפיות שעל פיהם האדם הממוקם בסטטוס הנ"ל אמור להתנהג. סטטוס חברתי היא מקומו של האדם במבנה החברתי (ולא יוקרה חברתית). בכל סטטוס יש זכויות וחובות, וציפיות להתנהגות לפי נורמות מסוימות ולפעמים גם תנאים לכניסה לסטטוס. לאדם סטטוסים רבים במסגרות השונות שהוא נמצא בהן כמו בעל ואבא במשפחה, רופא בעבודה, קצין בצבא וכו'.

סטטוס שיוכי

סטטוס שיוכי הוא סטטוס הנרכש באופן אוטומטי וקשה לשינוי. הסטטוס נרכש לעיתים מרגע הלידה וגם במהלך החיים. הסטטוס מסמל את השתייכות האדם למשפחה, קהילה, חברה, לאום, דת וכד'. אדם כמעט ואינו יכול להחליף את הסטטוס השיוכי שלו למעט מקרים של שינוי דת או החלפת קהילה או מקום. החברה מייחסת חשיבות רבה לסטטוס השיוכי ופעמים רבות מצפה ממנו להגיע למיצוי ההישגי שתואם את הסטטוס השיוכי שלו.

סטטוס הישגי

סטטוס הנרכש ע"י הישג אישי של הפרט בחברה. ע"מ להגיע לסטטוס זה על האדם לבצע פעולה מסוימת שתכניס אותו לסטטוס. סטטוס הישגי אחר הוא של איש עסקים שקיבל את הסטטוס לאחר פעילות ממושכת בעולם העסקים. בספרות קיימת הפרדה בין מעמד חברתי לבין סטטוס / מיצב חברתי (Social Status). בעוד מעמד חברתי מתייחס למיקום בתוך ההיררכיה החברתית המאפשר להשפיע על אחרים, הסטטוס החברתי מתייחס למידה שבה אנשים אחרים מוכנים להיענות לבעל הסטטוס מרצון, מתוך הערכה והערצה. אדם משתייך לסטטוס שיוכי ללא כל מאמץ מצידו, ללא תלות ברצונותיו ואין לו שליטה על כך. דוגמאות: גיל, מוצא, צבע עור, מין. סטטוס הישגי – מוקנה לאדם בהתאם להישגיו, בהתאם למאמציו האישיים, לעיתים גם בהתאם לרצונו האישי והוא תלוי במידה מסוימת בתחומים שלאדם יש שליטה בהם. דוגמאות: עיסוק, חריצות ורמת השכלה.



מושגים ללמידה

מערך סטטוס הוא כלל הסטטוסים של אותו אדם כמו בת,

אחות, רעיה, אמא, חברה, מנהלת ביי"ס וכו'.

סוגי סטטוסים: מבחינים בין "סטטוס בסיסי" כמו מין, זהות אתנית, מקצוע

לבין "סטטוס עצמאי" שהוא זמני, כמו תייר.

הבחנה חשובה היא בין "סטטוס שיוכי" שאדם נולד לתוכו, כמו מין, לאוס, מקום

במשפחה, משפחה עשירה וכו'.

לעומת "סטטוס הישגי" שהאדם פעל והתאמץ להשיגו כמו מקצוע, תפקיד חשוב,

הצטיינות בתפקיד וכו'.

סמלי סטטוס: מאפשרים לזהות בעלי סטטוס מסוים, כמו מדים, דרגות, מקום

ממשרד, סגנון דיבור וכו'.

דימויי סטטוס: הם דימויים שיש לנו לגבי קשר בין סטטוסים מסוימים, כמו

שמנהל חברה הוא בד"כ גבר אשכנזי.

יוקרת סטטוס: היא מידת ההערכה שיש בחברה לגבי סטטוס מסויים וזה בעצם

השימוש לסטטוס בחיי יום יום.

דירוג סטטוסים: היא היררכיה של סטטוסים לפי מידת היוקרה שלהם בחברה.

תפקיד חברתי

תפקיד: הוא ההתנהגות המצופה מבעל הסטטוס ביחסיו אל בעלי סטטוסים

אחרים, לפי הנורמות המקובלות.

קונפליקט בין בעלי תפקידים: נוצר כאשר יש דרישות מנוגדות של שותפי

התפקיד השונים במסגרת מערך תפקיד. למשל: כלפי המורה יש דרישות מנוגדות

מצד המפקח והמנהל מצד אחד והתלמידים והוריהם מצד שני.

קונפליקט בין סטטוסים: הוא קונפליקט שיש לאדם בין סטטוסים שונים שלו.

למשל אם בנו של מורה לומד בכתה

שלו, האם להתנהג אליו כמורה או כאבא? בדרך כלל פותרים זאת על ידי הפרדה:

שאבא לא ילמד את בנו.



סמן את התשובה הנכונה

1. הסטטוס החברתי בקבוצה:

- א. נבנה רק על בסיס תכונות "שיוכיות" של היחיד, כגון: גיל, מין, ותק, משפחה.
- ב. נבנה רק על בסיס תכונות "הישגיות" כגון: השכלה, חריצות, מקצועיות.
- ג. לא משפיע על חלוקת העבודה בקבוצה.
- ד. נבנה על בסיס תכונות "שיוכיות" ותכונות "הישגיות".

2. סטטוס חברתי של אדם מעיד על:

- א. כמות הכסף שיש לו בחשבון הבנק
- ב. מוצאו העדתי של הוריו
- ג. המיקום שלו בסדר החברתי
- ד. המטרות שהוא מציב לעצמו



פעילות 1 – שיח במליאה

- הדגימו מהו סטטוס חברתי ?
- הדגימו מהו הסטטוס השיוכי שלכם? האם ניתן לשנותו?
- הדגימו מהו סטטוס הישגי, האם ניתן לשנותו?



מושג ללמידה: שינוי סטטוס

סטטוס יכול להשתנות באופן טבעי: רווק, נשוי, עובד, מובטל,

מושג ללמידה: מערך סטטוסים

האדם מתפקד בכמה ממערכות חברתיות בחייו במקביל. עובד, אבא, בעל תפקיד ציבורי, וכו'...

מושג ללמידה: קונפליקט סטטוסים

לעיתים שני תפקידים של אדם מתנגשים בסיטואציות של החיים
אחות במיון, שבדיוק אמא שלה הגיעה מחוסרת הכרה, מה תעשה? האם תתפקד
כבת? האם תתפקד כאחות?



מהו קונפליקט? הרחבה

זה מצב בו מתקיימת התנגשות בין שני צדדים או יותר. ההתנגשות תבוא לידי ביטוי בחוסר שיתוף פעולה, ירידה ברמת האמון, מריבות חוזרות, ובכלל באווירה לא נעימה. מצב של ניגוד אינטרסים בין שני צדדים (או יותר). משמעות הניגוד, היא שקיימים תנאים שלא מאפשרים את סיפוק הצדדים השונים. קונפליקט בעברית: ניגוד, סכסוך; ריב, סיבוך, מחלוקת; מצב של סתירה או התנגשות בין אנשים, קבוצות, ארגונים הנמצאים ביחסי גומלין.



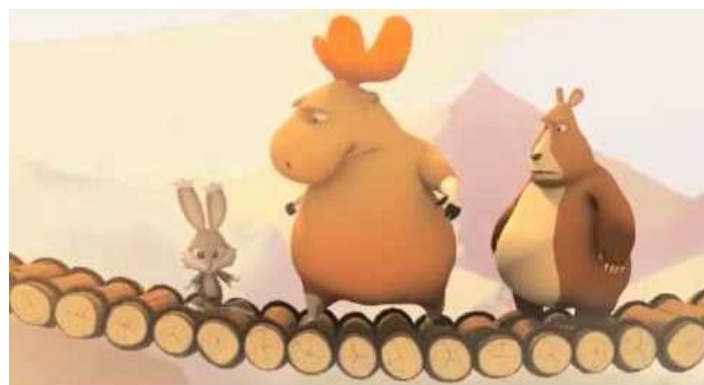
צפייה בסרטון יוטיוב - לבחירתכם ושיקול דעתכם המורים/ות

<https://www.youtube.com/watch?v=6unwEL7yrB4>

שניים על גשר – פתרון קונפליקטים - 3 דקות

צפו בסרטון ודונו על השאלות שלפניכם

- הסבירו את הסיטואציה המתוארת בסרטון?
- כיצד הדוב והאייל מגיבים לסיטואציה?
- מה עושים הארנב והבואש אחרי שהעיפו אותם מהגשר?
- כיצד הארנב והבואש פותרים את הבעיה שלפניהם?
- כיצד אתם הייתם נוהגים בסיטואציה כזו?
- מה ניתן ללמוד מהסרטון?



לפניכם שקף של גן החיות של מרכז קולין חשבו, איזה מין "חיות" אתם במצבי

קונפליקט שונים?

פעילות – הרחבה לשיקול דעתכם!



כריש - חותך מהר - הכריש יכנס ל"מצב תחרותי", יקבל החלטות מהירות ללא פשרה, לפעמים הן יהיו החלטות נכונות לפעמים לא.

ינשוף – משקיע ביחסים - הינשוף יחפש את שיתוף הפעולה, יהיה לו חשוב ששני הצדדים יצאו מהתהליך ללא הרגשה שלילית, וישים מאמץ גדול על בניית מערכת יחסים, תוך הבנה שהדבר ייקח זמן ויגזול אנרגיות.

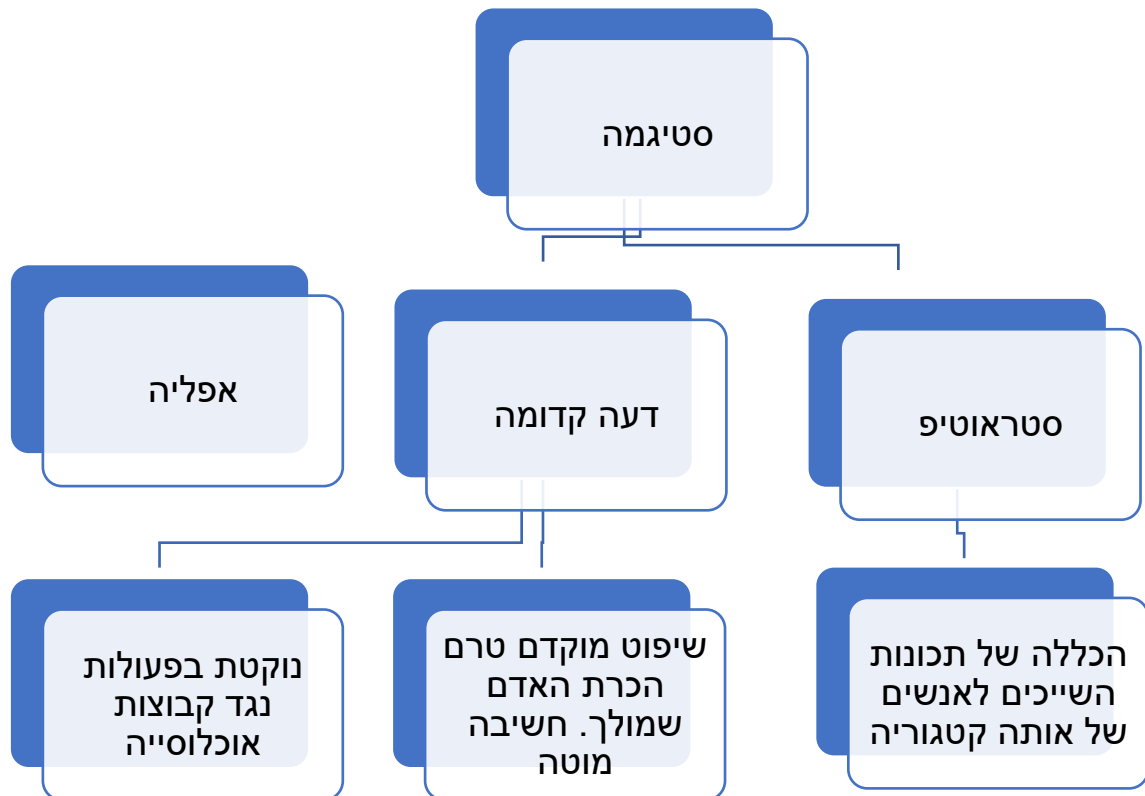
שועל – עושה עסקה - השועל יחתור לפשרה, גם אם אולי היה משיג יותר, יאמין בפתרון פשוט ומהיר לשני הצדדים.

צב - נמנע מעימות - הצב ינסה להימנע מעצם הסיטואציה של הקונפליקט, ויעסוק יותר בתיחזוק מערכות יחסים בלי להתייחס לקונפליקט או לנסות לפתור אותו. לפעמים הדברים נפתרים מעצמם, לפעמים הם עלולים, כמובן, "להתפוצץ בפנים" באופן קשה יותר.

דובון – בא לרצות - הדובון יעדיף מראש לוותר. הוא יהיה מוטה מערכת היחסים, ומסיבות כאלו ואחרות (שבמצבים מסוימים גם יכולות להיות מוצדקות), ירצה למזער נזקים. בפעמים אחרות הוא כמובן עלול להיות מנוצל לרעה מהסיטואציה.



מושגים ללמידה: סטראוטיפ , סטיגמה



מהו ההבדל בין "דעה קדומה", "סטריאוטיפ" ו-"אפליה" ?

"דעה קדומה" היא עמדה ולכן היא בעלת שלושה מרכיבים: קוגניטיבי, רגשי ו**התנהגותי**, לעומתה, **"סטריאוטיפ"** אינו עמדה, אלא תפיסה (בדרך כלל שלילית) כלפי קבוצה חברתית כלשהי, ולכן הוא מהווה רק את המרכיב הקוגניטיבי של העמדה.

"אפליה" מתארת התנהגות שלילית כלפי בני אדם בשל שייכותם לקבוצה מסוימת.



פעילות 1 - דעה קדומה וסטראוטיפים

סרטון יוטיוב – המתייג – 5 דקות

https://www.youtube.com/watch?v=_bFNptPvAAI

צפו בסרטון

לפניכם שאלות לשיח ודיון לאחר הצפייה

1. מה חשבתם על הסרטון?
2. מהן הדעות הקדומות שעולות לאור ההתבוננות בדמויות שבסרטון?
3. אילו תגיות נוספות אפשר להוסיף לדמויות המופיעות בסרטון?

• אישה דתית עם תינוק בעגלה

• איש צעיר יושב על ספסל, מדבר בטלפון

• איש צעיר יושב בבית קפה ועובד על המחשב שלו

• איש חרדי

מדוע קוראים לסרטון המתייג?



מושגים ללמידה: סטיגמה

סְטִיגְמָה

מקור המילה "סטיגמה" הוא מיון העתיקה משמעותה המקורית של המילה היא סימני היכר גופניים שנועדו להבליט משהו שלילי ויוצא דופן המעיד על מעמדו הנחות של הפרט. היוונים נהגו לצרוב את גופם של אנשים מסוימים: עבדים, פושעים, בוגדים וכו', כדי שהציבור ידע ויזהה אנשים אלו, וירחק מהם. צורות ענישה מתייגות, כגון הטבעת אות קלון, נועדו לא רק להכאיב לעבריין ולייסרו, אלא גם להשפילו בפומבי ולהרתיע עבריינים בכוח. הסטיגמה - הזיהוי הפומבי כעבריין או פושע, מהווה גורם הרתעה יעיל הרבה יותר מעונשים רבים.

סטיגמה היא מאפיין שלילי המקביל בין בעל המאפיין (או הנתפס כבעל מאפיין זה) לבין אחרים. זוהי הדרך בה אנשים בחברה מתייחסים לקבוצה חברתית על פי הסטריאוטיפים והדעות הקדומות הקיימות כלפי אותה קבוצה, מקורן של אלו בחוסר ידע ובחוסר הבנה.

סטיגמה היא אפיון של אדם כשונה מאחרים, לרוב באופן הנתפס כשלילי. לדוגמה: האדם בעל הסטיגמה נתפס כאדם רע, חלש, נכשל, מוגבל, בעל מום או חולה, ולכן הוא הופך בעיני החברה מאדם שלם ורגיל לאדם פחות-ערך ונחות.

החברות השונות בעולם יצרו אמצעים שונים כדי לסווג את האנשים בכל חברה וחברה, ואת האפיונים הנתפסים כרגילים וטבעיים לעומת אלו הנתפסים כסטיגמה באותה חברה. כאשר נכנסים למערכת חברתית מסוימת ניתן להבחין כבר ממבט ראשון באפיונים האישיים ולזהות את "זהותו החברתית" של כל אדם. יש המדגישים את אופייה הסטריאוטיפי של הסטיגמה.

לסטיגמה שלושה מרכיבים:

המרכיב הראשון הוא סטריאוטיפים

מבני ידע שהאדם משתמש בהם כדי לאפיין קטגוריות חברתיות. סטריאוטיפים מייצגים אמונות מוסכמות על קבוצות חברתיות שונות, והם יכולים לעזור ביצירת התרשמות ראשונית וציפיות ראשוניות מהאדם השייך לקבוצה החברתית המתויגת. תהליך הבניה של הסטריאוטיפ מושפע מאמונות תרבותיות.

המרכיב השני הוא דעות קדומות

אנשים בעלי דעה קדומה מפנימים את הסטריאוטיפים השליליים (לדוגמה, "זה נכון שכל האנשים עם מחלות נפשיות עושים דברים לא צפויים"), ויוצרים כתוצאה מכך תגובה רגשית שלילית כללית ("אנשים עם מחלת נפש מפחידים אותי"). דעות קדומות מכילות בדרך כלל מרכיב של הערכה שלילית.

המרכיב השלישי בסטיגמה הוא אפליה

תגובה התנהגותית המתבססת על דעה קדומה כלפי קבוצת מיעוט מתויגת, הגורמת לפגיעה בחברי הקבוצה.

סוגי סטיגמה

1. ליקויים גופניים למיניהם
2. תכונות אישיות לא רצויות שעליהן ניתן להסיק מאשפוזים נפשיים, מישיבה בכלא, מאלכוהוליזם ועוד
3. סטיגמה שבטית הנובעת מדת, גזע ולאום ועוברת בקשרי משפחה

מדוע אנו זקוקים לסטיגמה?

- סדר וארגון
- השתייכות
- גבולות





מושגים ללמידה : סטריאוטיפ

פירוש המושג/המילה סטריאוטיפ:

הכללה בנוגע לקבוצת אנשים, בה תכונות מסוימות ניתנות לכל החברים בקבוצה, ללא קשר לשונות בקרבם. כאשר סטריאוטיפים נוצרים, קשה מאוד לשנותם על סמך מידע חדש. צריך לשים לב שמדובר **בתהליך קוגניטיבי**, לא ריגשי. סטריאוטיפים לא מובילים בהכרח לפעולות כגון התעללות. ברוב המקרים, הם מהווים טכניקה להפשטת העולם, וכולנו עושים זאת במידה כזו או אחרת. **הסטריאוטיפ מהווה "קיצור דרך" בהבנת אנשים אחרים, אך במידה והוא מונע מאיתנו לראות הבדלים אישיים בתוך קבוצת של אנשים הוא הופך לבעייתי ולא הוגן.**

סטריאוטיפים הם הכללות פשוטות מדי לגבי קבוצות אנשים. סטריאוטיפים יכולים להתבסס על גזע, מוצא אתני, גיל, מין, נטייה מינית – כמעט כל מאפיין. הם עשויים להיות חיוביים אך לרוב הם שליליות בשני המקרים, הסטריאוטיפ הוא הכללה שלא מתחשבת בהבדלים פרטניים.

פעילות 2



טבלת מושגים – מתח קו בין המושג לפירושו

מושג	פירוש המושג
סטיגמה	הכללה בנוגע לקבוצת אנשים, בה תכונות מסוימות ניתנות לכל החברים בקבוצה, ללא קשר לשונות בקרבם. הכללה שלא מתחשבת בהבדלים פרטניים. (קוגניטיבי)
דעה קדומה	יחס לא הוגן – פעולה שלילית, פוגעת, ולא מוצדקת כלפי חברים בקבוצה מסוימת רק משום שהם משתייכים לקבוצה זו. (התנהגותי)
סטריאוטיפ	אפיון של אדם כשונה מאחרים, לרוב באופן הנתפס כשלילי.
אפליה	גישה עוינת או שלילית כלפי קבוצה מסוימת המבוססת אך ורק על חברותם בקבוצה. שיפוט מקדים (רגשי)

הציגו דוגמה לכל אחד מהמושגים

פעילות 3 – סטיגמה / דעה קדומה

מטרות הפעילות

לעורר מודעות לנטייה שלנו להכליל ולהתייחס לקבוצות שונות בחברה על פי הדעות הקדומות שיש לנו עליהן.

למנוע התנהגויות פוגעניות כלפי אנשים שאנו מתייגים אותם על פי דעות קדומות שיש לנו עליהם, בלי שאנחנו מכירים אותם בכלל

הנחיות

לפניכם שתי אפשרויות לפעילות זו (בחרו בין משימה מקומית לבין משימה

עולמית) להלן פירוט כל משימה

משימה מקומית

אתם חלק מקבוצה שזכתה בהגרלה לצאת לטיול של שלושה ימים.

הקבוצה מורכבת מהדמויות הבאות:

1. אישה חרדית מבני ברק
2. סטודנטית לסבית לתיאטרון
3. תלמיד ישיבה מתקוע
4. איש עסקים ערבי מתמרה
5. חייל קרבי
6. פרופסור להיסטוריה
7. פעיל פוליטי מהמרכז
8. עובד זר
9. מושבניקית מהצפון
10. מורה המלמדת בבית ספר יסודי ברחובות
11. רפתן מקיבוץ יוטבתה
12. אשת הייטק
13. רופאה אתיופית
14. מנהל קייטרינג

הנחיות

1. משימה אישית

על כל לומד לבחור (לסמן) שלושה אנשים מתוך הרשימה איתם ירצה לחלוק את החדר ושלושה אנשים שהוא מעדיפים שלא לחלוק איתם חדר.



2. עבודה בקבוצות

נבקש מהלומדים לשתף בבחירות שלהם ובסיבות שהביאו אותם להחלטתם, ולהגיע להחלטה משותפת לגבי שלושה אנשים שהכי היו רוצים לחלוק עמם את החדר ושלושה שיבקשו שלא לחלוק איתם את החדר.



שאלות לדיון במליאה

- כיצד הרגשתם במצב שבו הייתם צריכים לבחור בין אנשים?
- אילו "תמונות" וסיפורים יצרתם בראשכם לגבי רשימת האנשים?
- מאיפה שאבתם את הידע עליו ביססתם את התמונות והסיפורים הללו?



פעילות 3 - משימה עולמית

זכיתם בטיול רכבות באירופה ואתם צריכים להגיע מרומא שבאיטליה לאוסלו
בנורבגיה. הנסיעה עורכת שלושה ימים ועליכם לעבור אותה עם עוד שלושה אנשים
בקרן שינה:

- אשת עסקים אמריקאית בגיל העמידה
- רב אורתודוקסי מאוסטרליה
- ספורטאי הומוסקסואל מהולנד
- רקדנית בטן מצרית
- רואה חשבון אנגלי
- מורה ממחוז וואהן בסין
- סטודנטית מוסלמית מלבנון
- במאי ניגרי
- סופרת מבואנוס איירס, ארגנטינה
- סטארטפיסט מעמק הסיליקון בארה"ב
- חוקר מוח באוניברסיטת הרווארד
- חייל שוודי



הנחיות

1. משימה אישית

על כל לומד לבחור (לסמן) שלושה אנשים מתוך הרשימה איתם ירצה לחלוק את
החדר ושלושה אנשים שהוא מעדיפים שלא לחלוק איתם חדר.

2. עבודה בקבוצות

נבקש מהלומדים לשתף בבחירות שלהם ובסיבות שהביאו אותם להחלטתם, ולהגיע
להחלטה משותפת לגבי שלושה אנשים שהכי היו רוצים לחלוק עמם את החדר
ושלושה שיבקשו שלא לחלוק איתם את החדר.

שאלות לדיון במליאה

- כיצד הרגשתם במצב שבו הייתם צריכים לבחור בין אנשים?
- אילו "תמונות" וסיפורים יצרתם בראשכם לגבי רשימת האנשים?
- מאיפה שאבתם את הידע עליו ביססתם את התמונות והסיפורים הללו?



הסבירו את הגישות הסטראוטיפיות בכל אחד מהאירועים המוצגים

נספחים:

נהגת עמדה להחנות את מכוניתה בין שתי מכוניות חונות. גבר שעבר במקום הציע להחנות את המכונית במקומה.
הסבר את הגישה הסטראוטיפית שההצעה של הגבר מבטאת.

דתי אחד, כבן 50, עלה למטוס והתיישב במקום מושבו ליד אישה אחת. לאחר כמה דקות פנתה הדיילת הראשית ודרשה מהאישה לעבור למקום אחר. הסבר את הגישה הסטראוטיפית שהדיילת מבטאת.

בדיחה: יהודי ופולני צופים בטלוויזיה. רואים שם אישה שמתלבטת אם לקפוץ קפיצת בנג'י.
הפולני אומר ליהודי: "בוא נתערב על מאה דולר שהיא לא תקפוץ" היהודי מסכים ואיך שהם מתערבים היא קופצת...
אחרי שהפולני משלם היהודי אומר לפולני: "האמת היא שלא הייתי פייר אתך, זה שידור חוזר משש בערב כך שידעתי מראש מה יקרה".
הפולני אומר לו: "גם אני ראיתי את זה בשש אבל לא חשבתי שהיא תעשה את אותה שטות פעמיים".

בדיחה : שלוש בלונדיניות יושבות בספריה ציבורית.
הבלונדינית הראשונה אומרת, "קראתי ספר עם הרבה
עמודים".
השנייה אומרת, "קראתי ספר בצבע צהוב".
השלישית אומרת, "קראתי ספר עם הרבה מספרים".
פתאום מגיעה הספרנית ושואלת, "היכן השארתן את
ספר הטלפונים?!"

כתבו בטבלה שלפניכם שלושה יתרונות ושלושה חסרונות שיש לחשיבה
סטריאוטיפית:

יתרונות	חסרונות

קישורים

לפניכם סרטוני יוטיוב קצרים
בחרו מתוכם על פי שיקול דעתכם סרטונים המתאים ללומדים שלכם שיהוו בסיס
לדיון ושיח

<https://www.youtube.com/watch?v=6HY04AzsomY>

על סטריאוטיפים מגדריים – מתורגם 1 דקה

<https://www.youtube.com/watch?v=5nSD0yuhR3c>

כאן סין | סטריאוטיפים על ישראלים 3 דקות

מה הן נורמות ומה סטריאוטיפים לגבי הישראלים ?

<https://www.youtube.com/watch?v=6z7NL4Saasg>

פואטרי סלאם - לואי איוב "יש לי וידוי" 4 דקות

נולדתי ערבייה



לסיום יחידה זו

- ציין דבר חדש שלמדת ולא ידעת קודם.
- ציין דבר אחד שעניין וסקרן אותך במיוחד.
- ציין דבר שהיה לך קל ללמוד,
- ציין דבר שהיה לך קשה יותר ללמוד.
- ציין משהו יישומי שתיקח מיחידת לימוד זו לחייך
- משהו שאתה רוצה לומר, לשאול, להוסיף....





על פי מה שלמדת עד כה סמן את התשובה הנכונה (השאלות לקוחות ממבחנים במדעי ההתנהגות)

1. סטיגמה חברתית מדגישה וממקדת את תשומת הלב ב- :

- א. בהישגים שהאדם התאמץ והגיע אליהם במהלך חייו.
- ב. בתכונה אחת שלילית שלו, ומתעלמת משאר התכונות באישיותו.
- ג. בכל התכונות החיוביות שלו, ומתעלמת מתכונות שליליות שיש לו.
- ד. ברקע המשפחתי שממנו בא האדם המתויג.

2. הסטיגמה היא:

- א. ייחוס תכונה שלילית לאנשים מקבוצה או עדה מסוימת.
- ב. ייחוס תכונה אישית לבעלי סטטוס מסוים.
- ג. מונח רפואי.
- ד. בסיס חשיבה פסיכולוגי לניתוח נפש האדם.

3. סטיגמה היא:

- א. ייחוס תכונה חיובית לאנשים מעדה מסוימת.
- ב. ייחוס תכונה שלילית לאנשים מסטטוס מסוים.
- ג. מונח בצילום קולנוע.
- ד. מונח לשיטת למידה חברתית.

נכון / לא נכון

הסטיגמה מופנית כלפי אנשים פרטיים ולא כלפי קבוצת אנשים.

נכון / לא נכון

סטראוטיפ הוא מונח כימי – רפואי.

נכון / לא נכון

”סטראוטיפ” מתאר את התכונות הכי בולטות של קבוצות

חברתיות.

נכון / לא נכון

סטראוטיפ מציין תמיד תכונות שליליות

נכון / לא נכון

הסטיגמות הן עמדה חיובית אישית כלפי אדם שלומדים

להכיר היטב.

נכון / לא נכון

אירוע א'

גל היא סטודנטית לחשבונאות בשנה ד'. היא זומנה לראיון למשרד רואי חשבון מוביל לצורך עבודתה שם במסגרת הסטאז' בעל המשרד שאל אותה על חייה האישיים: על מועד חתונתה הקרב, על תוכניותיה לעתיד מתי תרצה – להרות, כמה ילדים תרצה להביא לעולם, על עיסוקו של בעלה לעתיד ועל מצבם הבריאותי של הוריה והורי בן זוגה. בנוסף, האחראית על גיוס העובדים למשרד שאלה אותה איך היא מתכוונת לשלב קריירה עם זוגיות, נישואין וילדים והאם הנטל עליה לא יהיה רב מדי. למרות שגל התכוננה רבות לראיון, היא לא נשאלה שאלות מקצועיות ולא הייתה שום התייחסות לגיליון הציונים הטובים שלה מלבד מבט חטוף בו. היא ניסתה מספר פעמים להסיט את הדיון לכוון המקצועי אך ללא הצלחה. גל יצאה מהראיון בתחושת אכזבה ותסכול תוך ידיעה שלא הייתה שום נגיעה לכישוריה ויכולותיה האקדמיות והמקצועיות.

שאלות

1. האם גל זיהתה בשאלות שנשאלה אפליה על רקע מגדרי? הסבירו ונמקו.
2. מהו ההסבר לגישת המראיינים כלפי גל?
3. מהן זכויותיה של גל בנסיבות שנוצרו?

הסבירו את הטענה המוצגת במשפט.

1. סטריאוטיפים שונים יהיו בקבוצות שונות.
2. סטריאוטיפ יכול להיות חיובי או שלילי (ניתן להסביר גם בעזרת דוגמאות).
3. אנשים משתייכים לקבוצות משום שהקבוצה מספקת צרכים מגוונים של הפרט.